

УДК 343.95

Дмитро Юрійович ЧАУСОВ,

ад'юнкт кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ ДВОХ РАНІШЕ ДОПИТАНИХ ОСІБ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ТА ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ

Розглядаючи визначену слідчу (розшукову) дію, зазначемо наступне. Норми щодо початку досліджуваного виду допиту, відповідальності певних категорій осіб в принципі суттєво не змінились. Так, «на початку допиту встановлюється, чи знають викликані особи одна одну і в яких стосунках вони перебувають між собою. Свідки попереджаються про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань і за дачу завідомо неправдивих показань, а потерпілі – за дачу завідомо неправдивих показань»[1].

Тобто одним з тактичних прийомів на початку робочого етапу проведення допиту свідків є попередження про певну відповідальність допитуваної особи. В ч. 3 ст. 224 нового КПК України зазначається: «... у разі допиту свідка – він попереджається про кримінальну відповідальність за відмову дати показання і за дачу завідомо неправдивих показань» [1]. В той же час відповідно до ч. 3 ст. 226 нового КПК України «...особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давати правдиві показання, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання»[1]. Про озвучення цього аспекту під час допиту не слід забувати не тільки через їх процесуальну обов'язковість, але в зв'язку з їх можливим впливом на показання особи.

Викликаним особам, у відповідності до ч. 1 ст. 224 КПК від 2012 року, по черзі пропонується дати показання про ті обставини кримінального провадження, для з'ясування яких проводиться допит, після чого слідчим, прокурором можуть бути поставлені запитання. Особа у вигляді вільної розповіді розповідає все, що йому відомо. Найчастіше вільна розповідь, як відзначає О. Олійник, «...не дає вичерпної інформації. Адже свідок може не надавати значення яким-небудь відомим йому обставинам, вважаючи їх неістотними для слідства, а тому не згадує про них. Іноді свідок не вміє точно сформулювати думку, забуває щось тощо. У цьому застосовують такий риторичний прийом, як допит у формі запитань» [2, с 31]. І дійсно, при розслідуванні незаконного позбавлення волі та викрадення людини, не всі свідки, потерпілі розуміють важливість тих чи інших обставин для розслідування.

Серед тактичних прийомів, що в обов'язковому порядку повинні застосовуватись при проведенні одночасного допиту декількох раніше допитаних осіб при розслідуванні незаконного позбавлення волі та викрадення людини, слід виділити створення уявлення про інформованість слідчого та приховування межі інформованості слідчого.

Створення уявлення про інформованість слідчого, як зазначає К. О. Чаплинський, залишається основним тактичним прийомом за наявності доказів, які мають істотні прогалини у момент допиту [3, с. 130–131]. При розслідуванні незаконного позбавлення волі та викрадення людини, даний тактичний прийом може бути застосований при наявності групи осіб, що вчинила суспільно-небезпечне діяння. Адже шляхом демонстрації інформованості слідчого про певні епізоди діяльності групи у правопорушників створюється таке враження, що хтось з їх співучасників дав розгорнуті показання. Інформованість можна демонструвати як про зв'язки та способи життя допитуваних осіб, так і про причини відмови свідків (потерпілих) від давання показань тощо.

Іншим тактичним прийомом, що може застосовуватись при одночасному допиті підозрюваних у вчиненні злочинних дій, є приховування межі інформованості слідчого. Приховуючи інформованість, на що доречно наголошує К. О. Чаплинський, слідчий створює

інформаційний вакуум, під час якого аналізує наявні відомості, які заперечуються правопорушником і змушує їх взяти ініціативу на себе [3, с. 130–131]. Даний тактичний прийом дає можливість слідчому дійти висновку про лінію поведінки, яку обрав злочинець.

Як зазначає В. Ю. Шепітька, особисте сприймання уповноваженою особою обстановки місця події і виявлення речових доказів, стає тим вихідним матеріалом, ознайомлення з яким дозволяє відновити суспільно-небезпечну подію та, в деяких випадках, особу злочинця [8, с. 4]. Зазначене дозволяє слідчому під час проведення одночасного допиту розуміти в цілому механізм кримінального правопорушення.

Підводячи підсумок по вищезазначеному, потрібно вказати, що допит декількох раніше допитаних осіб є однією з найбільш інформаційноємних слідчих (розшукових) дій при розслідуванні незаконного позбавлення волі та викрадення людини. У відповідності до КПК від 2012 року збільшується можлива кількість учасників слідчої (розшукової) дії, одночасний допит направлений на з'ясування причин розбіжності в показаннях раніше допитаних осіб, захисники чи представники допитаних осіб можуть ставити запитання. Тепер питання один одному можна ставити лише стосовно предмету допиту, а не взагалі, а оголошення показань, даних учасниками допиту на попередніх допитах, дозволяється лише після дачі ними показань. Серед тактичних прийомів, що використовуються при проведенні даного виду допиту слід виділити встановлення психологічного контакту, попередження про певну відповідальність допитуваної особи, створення уявлення про інформованість слідчого, приховування межі інформованості слідчого.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийнятий Верховною Радою України Законом № 4651-VI від 13.04.2012 р. / відп. за вип. В. А. Прудников. Харків: Право, 2012. 392 с. 2. Олійник О. Допит свідка і потерпілого. Віче. 2009. № 21. С. 30–33. 3. Чаплинський К. О. Тактика проведення окремих слідчих дій: монографія. Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2006. 306 с. 4. Шепітько В. Ю. Тактика огляду місця події: конспект лекцій. Харків: УкрІЮА, 1994. 20 с.

Одержано 09.10.2017

УДК 343.12

Анатолій Павлович ЧЕРНЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ВИЛУЧЕННЯ РЕЧЕЙ З ТІЛА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Розслідування злочинів являє собою доволі складний процес і не лише тому, що суворо регламентований законом, а ще й тому, що слідчому завжди треба думати не тільки про дотримання кримінальних процесуальних норм чи процедур, а ще й про вдалий підбір необхідних слідчих (розшукових) дій, які дадуть йому змогу отримати необхідні та допустимі докази. Зазвичай вибір конкретної слідчої (розшукової) дії для слідчого не становлять серйозної проблеми, бо слідчий є професіоналом з розслідування кримінальних правопорушень і добре знає систему слідчих (розшукових) дій. Окрім того, криміналістична наука озброює слідчого класифікацією та тактичними прийомами проведення цих слідчих (розшукових) дій. Говорячи про особливості відображення і одержання інформації із складних системних джерел, М. В. Салтевський зазначав: «За видом джерел відображення інформації досудові слідчі дії розділені на три групи: 1) *вербальні* – для одержання інформації з особистих джерел (від людей); 2) *нонвербальні* – для одержання інформації з речових джерел (від речей); 3) *змішані* – для одержання інформації із складних (системних) джерел («люди – речі»)» [1, с. 330]. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України регламентує систему слідчих (розшукових) дій, а саме глава 20 цього нормативно-правового